

Pripojenie pobaltských republík k Sovietskemu zväzu v roku 1940 na stránkach periodika Slovák

Miroslav KUCHÁR

Pobaltské štáty, ktoré si vybojovali nezávislosť po prvej svetovej vojne a prešli zložitým vnútropolitickým vývojom v medzivojnovom období, vstupovali do roku 1939 za mimoriadne nepriaznivých medzinárodnopolitických okolností. Reakciou Litvy, Lotyšska a Estónska na vzrastajúce ambície Nemecka a z toho vyplývajúce vojnové ohrozenie, bolo koordinované vyhlásenie striktnej neutrality. S iniciatívou na jej vyhlásenie vystúpil ako prvý estónsky minister zahraničných vecí Karl Selter na konferencii Baltskej dohody¹ už 11. júna 1938 v Kaunase. Svoju neutralitu zakotvili pobaltské štáty následne aj legislatívne. V decembri 1938 prijali zákon o neutralite Estónsko a Lotyšsko, v januári 1939 ich potom s obdobným zákonom nasledovala aj Litva.² Ani prijatie týchto zákonov nezabránilo Hitlerovi, aby v marci 1939 nevzniesol požiadavku na odstúpenie litovskej Klajpedy (nem. Memel). Tento akt jasne ukázal, že podobné zákonné úpravy mali len limitovanú váhu a miera ich rešpektovania bola nevyhnutne determinovaná ochotou a zámermi veľmocí.

Vzrastajúce napätie v medzinárodných vzťahoch nútilo pobaltské štáty v lete 1939 ešte zintenzívniť v medzivojnovom období vcelku úspešne uplatňovanú politiku lavírovania medzi veľmocami. Pobaltských politikov najviac znepokojovala predstava, žeby sa Nemecko jedného dňa dokázalo dohodnúť so Sovietskym zväzom. Všetky ich kalkulácie boli založené na existencii vzájomného antagonizmu a súperenia medzi veľmocami, čo eliminovalo do značnej miery ich prípadné ohrozenie. Litva, Lotyšsko a Estónsko preto na začiatku leta 1939 usilovali o podpísanie zmlúv o neútočení s Nemeckom. So Sovietskym zväzom mali obdobné zmluvy už v tom čase podpísané. Začiatkom júna 1939 Estónsko a Lotyšsko napokon s Nemeckom zmluvy tohto charakteru podpísali.³

Obavy politických špičiek pobaltských štátov z dôsledkov vzájomnej dohody Nemecka a Sovietskeho zväzu sa naplnili po 23. auguste 1939. Zo strednodobého hľadiska sa stala najväznejším ohrozením ich samostatnosti existencia tzv. tajného dodatkového protokolu paktu o neútočení, ktorý definoval vzájomné sféry vplyvu oboch veľmocí. O jeho charaktere a vôbec o jeho existencii sa po podpise paktu

¹ Baltská dohoda bola zmluvou o vzájomnom porozumení a spolupráci medzi Litvou, Lotyšskom a Estónskom, podpísanou 12.9.1934 v Ženeve. Cieľom zmluvy bolo zladit' postup v zahraničnej politike, pričom obsahovala aj záväzok o vzájomnej politickej a diplomatickej podpore v medzinárodnej politike. Zmluva nikdy nenadobudla praktickú podobu vojenského paktu.

² ŠVEC, Luboš: Dějiny pobaltských zemí. Praha: NLN, 1996, s. 212, 214.

³ ŠVEC, Luboš: Dějiny pobaltských zemí. Praha: NLN, 1996, s. 214.

samozrejme nevedelo. V protokole Nemecko okrem iného vyhlásilo svoj nezáujem o Fínsko, Estónsko a Lotyšsko, vznieslo však nárok na Litvu.⁴ Pasáž protokolu týkajúca sa Pobaltska znela takto: „V prípade, že na územiach patriacich k pobaltským štátom (Fínsko, Estónsko, Lotyšsko, Litva) dôjde k územným alebo politickým zmenám, potom hranica záujmových sfér Nemecka a ZSSR je tvorená severnou hranicou Litvy. V tejto súvislosti obe strany uznávajú záujem Litvy na Vilniuse a okolí.“⁵

Prepadnutie Poľska Nemeckom 1. septembra 1939 a jeho rýchla porážka aj s prispomiením Sovietskeho zväzu, otvorili cestu k praktickej realizácii a uplatneniu dohôd z tajného protokolu paktu o neútočení. Ten bol potom doplnený „Zmluvou o spoločnej hranici a priateľstve“ uzatvorenou medzi oboma veľmocami 28. septembra 1939. Sovietsky zväz si v tajnom protokole tejto zmluvy vyhradil ako svoju záujmovú sféru už aj Litvu a celé Pobaltsko vrátane Fínska.⁶ „Tajný doplnujúci protokol, podpísaný 23. septembra 1939, sa dopĺňa v tom zmysle, že teritórium litovského štátu patrí do sféry vplyvu Sovietskeho zväzu, z druhej strany však provincia Lublin a provincia Varšava patria do okruhu Nemeckej ríše. Ako náhle vláda ZSSR uskutoční mimoriadne opatrenia na ochranu svojich záujmov na teritóriu Litvy, je potrebné upraviť súčasnú nemecko-litovskú hranicu tak, aby odpovedala prirodzenej a jednoduchšej hraničnej línii, a to tým spôsobom, že litovské územie, ktoré leží na priloženej mape juhozápadne od línie, bude patriť k Nemecku.“⁷

Slovenská dobová tlač venovala daniu v Pobaltsku náležitú pozornosť. Po prvýkrát sa pobaltské štáty v správach periodika Slováka objavili v súvislosti so vstupom Sovietskeho zväzu do východného Poľska. Dňa 19. septembra 1939 noviny priniesli titulok, reflektujúci sovietsky postup proti Poľsku v tomto znení: „Ruské vojsko dosiahlo Vilno“⁸. Na úvodnej strane bola tiež zaznamenaná informácia o prvých dojmoch a reakciách, ktoré vyvolal sovietsky postup v Estónsku. V krátkom stĺpčeku bolo okrem iného zaznamenané, že „...estónska tlač je dnes úplne v znamení nástupu sovietskych vojsk do Poľska.“⁹ Správa tiež tvrdila: „Táto skutočnosť v tunajšej verejnosti vyvolala silný dojem.“¹⁰ Noviny z toho dňa tiež písali o ústupe časti poľského vojska do Litvy a o znepokojení z vývoja udalostí v Lotyšsku. „Pochod sovietskoruského vojska do východného Poľska vyvolal tú najväčšiu pozornosť. Úradný lotyšský rozhlas hlásil, že lotyšskému vyslancovi v Moskve pri odovzdaní opisu ruskej nóty Poľsku, oznámili, že sovietske Rusko zachová voči Lotyšsku neutralitu.“¹¹

Vydanie Slováka z 20. septembra 1939 pokračovalo v mapovaní udalostí v Pobaltsku a informovalo: „Litovská vláda nariadila v súvislosti s postupom Sovietskeho zväzu proti Poľsku povolanie ďalších ročníkov záložníkov a v pohraničných krajoch pri poľskej hranici všeobecnú mobilizáciu.“¹² Táto správa

⁴ MÜLLER, H. – KRIEGER, K.-F.: Dějiny Německa. Praha: NLN, 2004, s. 289.

⁵ ŠVEC, Luboš: Dějiny pobaltských zemí. Praha: NLN, 1996, s. 214.

⁶ ŠVANKMAJER, Milan: Dějiny Ruska. Praha: NLN, 1999, s. 642.

⁷ ŠVEC, Luboš: Dějiny pobaltských zemí. Praha: NLN, 1996, s. 215.

⁸ Ruské vojsko dosiahlo Vilno. Slováka. 19.9.1939. roč. 21, č. 215, s. 1.

⁹ Ruské vojsko dosiahlo Vilno. Slováka. 19.9.1939. roč. 21, č. 215, s. 1.

¹⁰ Ruské vojsko dosiahlo Vilno. Slováka. 19.9.1939. roč. 21, č. 215, s. 1.

¹¹ Rusko rešpektuje neutralitu Lotyšska. Slováka. 19.9.1939. roč. 21, č. 215, s. 2.

¹² Stručne zo sveta. Slováka. 20.9.1939. roč. 21, č. 216, s. 2.

8. študentská vedecká konferencia

jasne dokumentovala mieru znepokojenia, ktorú sovietsky zásah proti Poľsku v pobaltských republikách vyvolal.

O dva dni neskôr, t.j. 22. septembra 1939 sa noviny vcelku podrobne zaoberali prípadom poľskej ponorky „Orsel“, ktorej sa podarilo ujsť, po tom čo sa ocitla v internácii v Revale (Talline). Noviny informovali, že oficiálna estónska tlačová agentúra „... bola splnomocnená dementovať správy, že sovietská flota mala“, z toho dôvodu, „blokovat estónske prístavy“.¹³ Slovák ďalej dodával: „Komisár zahraničných vecí Molotov upovedomil estónskeho vyslanca v Moskve, že sovietská flota bude prenasledovať vo fínskych úžinách poľskú ponorku, ktorá utiekla z Revalu.“¹⁴ Obsah uvedenej správy bol názornou ukážkou narušenia estónskych výsostných vôd a teda suverenity štátu zo strany Sovietskeho zväzu. Zložitost postavenia estónskej vlády preukázala hlavne jej neschopnosť zaujať proti tomu hoci len obyčajný protest.

Porážka Poľska a s tým spojené upokojenie na litovských hraniciach, priblížili noviny v krátkej správe zo dňa 26. septembra 1939. Tá okrem iného uvádzala, že „... z rozkazu litovského hlavného veliteľstva sa prevádza čiastočná demobilizácia rezervistov. Demobilizáciu nariadili preto, že vojnové nebezpečenstvo po stanovení demarkačnej čiary medzi Nemeckom a Ruskom nehrozí.“¹⁵ Upokojenie po porážke Poľska však bolo len veľmi prechodné. Sovietsky zväz totižto takmer okamžite pristúpil k zabezpečeniu a upevneniu svojich pozícií v regióne Pobaltska.

Pod zámienkou dokončenia rokovania o obchodnej zmluve pozvala sovietska vláda do Moskvy estónskeho ministra zahraničných vecí Karla Seltera a vyslanca Augusta Reia. V Moskve im V. Molotov oznámil, že sa politbyro ÚV VKS(b) a sovietska vláda rozhodli požiadať estónsku vládu o uzatvorenie dohody o vzájomnej pomoci a o vojenské základne. Estónsko, bez šance na akúkoľvek pomoc a za situácie, keď bolo vystavené námornej blokáde a keď sa sovietska armáda sústreďovala pri jeho hraniciach, napokon v nočných hodinách 28. septembra 1939 podpísalo zmluvu o „vzájomnej pomoci“¹⁶ so Sovietskym zväzom. Dňa 5. októbra 1939 musel s podobnou dohodou súhlasiť aj lotyšský minister zahraničných vecí Vilhelms Munters a ako posledný ju 10. októbra 1939 podpísal litovský minister zahraničných vecí Juozas Urbšys.¹⁷ Prvýkrát o týchto udalostiach informoval Slovák vo svojom vydaní zo stredy 27. septembra 1939: „Estónsky minister zahraničných vecí Selter opustil už včera dopoludnia (26. septembra 1939 – pozn. M.K.) Moskvu a odcestoval do Revalu. ...počas rozhovoru (s V. Molotovom – pozn. M.K.) prebrali najdôležitejšie otázky politických vzťahov medzi Sovietskym zväzom a Estónskom v otvorenej reči.“

¹³ Poľská ponorka ušla z Revalu. Slovák. 22.9.1939. roč. 21, č. 218, s. 2.

¹⁴ Poľská ponorka ušla z Revalu. Slovák. 22.9.1939. roč. 21, č. 218, s. 2.

¹⁵ Čiastočná demobilizácia v Litve. Slovák. 26.9.1939. roč. 21, č. 221, s.2.

¹⁶ Na základe zmlúv o vzájomnej pomoci Sovietsky zväz dislokoval na území pobaltských republík vojenské posádky (25 000 vojakov v Estónsku, 25 000 v Lotyšsku a 20 000 na Litve). Zároveň sa zaviazal nezasahovať do ich vnútorného vývoja. ŠVEC, Luboš: Dějiny pobaltských zemí. Praha: NLN, 1996, s. 216.

¹⁷ ŠVEC, Luboš: Dějiny pobaltských zemí. Praha: NLN, 1996, s. 215.

*V rozhovoroch budú pravdepodobne pokračovať.*¹⁸ Závažnosť a hlavne obsah rokovanií nemohol byť novinám v tom čase ešte známy.

Dňa 28. septembra 1939 Slovák na titulnej stránke informoval o ceste ríšskeho ministra zahraničných vecí J. von Ribbentropa do Moskvy. Inkriminovaný článok bol uvedený týmto nadpisom *„Ribbentrop v Moskve“*¹⁹. Dôležitosť daného stretnutia pre ďalší osud východnej Európy a tým pádom aj pobaltských republík jasne naznačoval podtitulok článku: *„Nemecko-ruská spolupráca základom nového usporiadania východnej Európy“*²⁰. Na inom mieste noviny z toho istého dňa informovali aj o simultánne prebiehajúcej ceste litovského ministerského predsedu do Moskvy: *„Správa o náhlejšej ceste zahraničného ministra Seltera a jeho rýchlym návrate, ako aj o pripravovanej ceste ministerského predsedu (litovského – pozn. M.K.) do Moskvy vyvolala najväčšiu pozornosť v litovských politických kruhoch. Súdi sa, že pri politickom a hospodárskom rokovaní medzi Moskvou a Revalom ide o ďalekosiahlu dohodu.“*²¹

Dňa 29. septembra 1939 si Slovák opäť na titulnej strane všimol pobyt J. Ribbentropa v Moskve. V článku pod názvom *„Ribbentrop u Stalina“*²², noviny okrem iného priblížili reakcie, ktoré v Estónsku vyvolalo prebiehajúce rokovanie medzi Nemeckom a Sovietskym zväzom: *„V estónskej tlači pripisujú zvýšenú pozornosť návšteve ríšskeho ministra zahraničných vecí von Ribbentropa v Moskve, lebo aj estónsky minister zahraničných vecí odcestoval do Moskvy ďalej vyjednávať so sovietskou vládou.“*²³ Noviny ďalej písali, že v Estónsku si jasne uvedomujú, že *„... jedinými rozhodujúcimi činiteľmi stali sa Nemecko a Rusko, následkom čoho situácia vyvinie sa tak, ako sa dohodnú tieto dve veľmoci.“*²⁴

Slovák potom, s takmer trojdňovým oneskorením, vo vydaní zo dňa 1. októbra 1939 informoval o podpise dohody medzi Sovietskym zväzom a Estónskom. Noviny v ten deň priniesli túto správu: *„Prezídium najvyššieho sovietskeho Ruska ratifikovalo 29. septembra rusko-estónsky pakt o vzájomnej pomoci, uzavretý v Moskve 28. septembra 1939.“*²⁵ Noviny na inom mieste bližšie rozoberali aj obsah spomínanej dohody. V súvislosti s podpisom zmluvy informovali, že *„... estónsky prezident Paets mal včera rozhlasovú reč, v ktorej ... poukázal na to, že dohoda s Ruskom stala sa mierumilovnou cestou. Vyzval všetkých obyvateľov Estónska, aby aj ďalej plnili svoje povinnosti, ako doteraz.“*²⁶ Z týchto slov jasne vyplýval zámer prezidenta upokojiť situáciu.

Periodikum v nasledujúcich dňoch oboznamovalo čitateľov aj o príprave rokovanií medzi ZSSR a Lotyšskom. Vo vydaní z 3. októbra 1939 prinieslo krátku správu, v ktorej sa uvádzalo: *„Lotyšský zahraničný minister cestuje do Moskvy.“*

¹⁸ Estónsky zahraničný minister vrátil sa z Moskvy. Slovák. 27.9.1939. roč. 21, č. 222, s. 2.

¹⁹ Ribbentrop v Moskve. Slovák. 28.9.1939. roč. 21, č. 223, s. 1.

²⁰ Ribbentrop v Moskve. Slovák. 28.9.1939. roč. 21, č. 223, s. 1.

²¹ Aj litovský ministerský predseda ide do Moskvy. Slovák. 28.9.1939. roč. 21, č. 223, s. 2.

²² Ribbentrop u Stalina. Slovák. 29.9.1939. roč. 21, č. 224, s. 1.

²³ Ribbentrop u Stalina. Slovák. 29.9.1939. roč. 21, č. 224, s. 1.

²⁴ Ribbentrop u Stalina. Slovák. 29.9.1939. roč. 21, č. 224, s. 1.

²⁵ Rusko ratifikovalo dohodu s Estonskom. Slovák. 1.10.1939. roč. 21, č. 226, s. 2.

²⁶ Ruské vojenské základne v Estonsku. Slovák. 1.10.1939. roč. 21, č. 226, s. 2.

*Lotyško vidí potrebu preskúmať svoje zahranično-politické styky. V prvom rade musí vyjasniť pomer k sovietskemu Rusku.*²⁷

Dňa 7. októbra 1939 Slovák priniesol pomerne rozsiahlu analýzu podpísaného „rusko-lotyškého paktu“²⁸. V článku sa okrem iného uvádzalo, že „... po štvordennom rokovaní bol včera v Moskve podpísaný pakt o vzájomnej pomoci medzi Sovietskym zväzom a Lotyšskom. ... Obidve strany sa zhodujú v tom, že v záujme úspešného uplatnenia paktu o vzájomnej pomoci je potrebná vzájomná dôvera prejavujúca sa už dávno v doterajších priateľských stykoch medzi obidvoma štátmi. ... Z dlhoročných skúseností sa presvedčili, že rôznosť štátnych režimov nie je žiadnou prekážkou pre harmonickú spoluprácu...“²⁹

Na rade s podpisom zmluvy „o vzájomnej pomoci“ bola už len Litva. Tá ju signovala 10. októbra 1939. Slovák o nej čiastočne informoval už nasledujúci deň, 11. októbra 1939 v článku pod názvom – „Litva súhlasí s ruskými podmienkami“³⁰. V článku sa písalo: „Pri včerajších poradách sa litovská vláda rozhodla ratifikovať úmluvu v rámci navrhnutom sovietskym Ruskom a súhlasiť so sovieto-ruskými podmienkami.“³¹ Noviny v tomto článku okrem iného priniesli aj informáciu o tom, že ZSSR vráti Litve Vilnius: „Ako sa v litovských kruhoch hovorí, sovietske Rusko vraj časť vilenského kraja vráti Litve. ... Toto územie má asi 500 až 600 000 obyvateľov spolu s obyvateľmi mesta Vilna.“³² Rozsiahlejší rozbor inkriminovanej zmluvy medzi Litvou a Sovietskym zväzom publikoval Slovák ešte 12. októbra 1939. V článku pod názvom „Rusko bude mať v Litve svoje posádky“³³ napísal: „Rokovania medzi Sovietskym zväzom a Litvou, ktoré sa započali 3. októbra boli v noci na stredu (z 10. na 11. októbra 1939 – pozn. M.K.) ukončené. Tieto rokovania sa skončili odovzdaním mesta Vilna a jeho okolia Litve a podpísaním paktu o vzájomnej pomoci, v ktorom sa Sovietskemu zväzu priznáva právo udržiavať v Litve armádne sovietske oddiely a leteckú zbraň.“³⁴ Zmluva s Litvou bola poslednou z radu bilaterálnych dohôd s jednotlivými pobaltskými republikami, na základe ktorých Sovietsky zväz petrifikoval svoju pozíciu v regióne a tiež si vytvoril veľmi prihodnú pozíciu pre ďalší krok, ktorým mala byť samozrejme anexia daných území. Zmluvy vnímal Sovietsky zväz v každom prípade len ako dočasné a v určitom zmysle aj ako provizórne riešenie.

V druhej polovici októbra 1939 si Slovák naďalej všímal dianie v Pobaltsku a z neho potom hlavne praktickú realizáciu ustanovení zmlúv uzatvorených s jednotlivými pobaltskými republikami. Vo vydaní z 19. októbra 1939 napríklad priniesol správu o postupnej dislokácii sovietskych vojsk na území Estónska. Táto správa okrem iného uvádzala: „... ruské oddiely dostali príkaz, aby obsadením

²⁷ O pomer rusko-lotyšký. Slovák. 3.10.1939. roč. 21, č. 227, s. 2.

²⁸ Rusko-lotyšký pakt o vzájomnej pomoci. Slovák. 7.10.1939. roč. 21, č. 231, s. 2.

²⁹ Rusko-lotyšký pakt o vzájomnej pomoci. Slovák. 7.10.1939. roč. 21, č. 231, s. 2.

³⁰ Litva súhlasí s ruskými podmienkami. Slovák. 11.10.1939. roč. 21, č. 234, s. 2.

³¹ Litva súhlasí s ruskými podmienkami. Slovák. 11.10.1939. roč. 21, č. 234, s. 2.

³² Litva súhlasí s ruskými podmienkami. Slovák. 11.10.1939. roč. 21, č. 234, s. 2.

³³ Rusko bude mať v Litve svoje posádky. Slovák. 12.10.1939. roč. 21, č. 235, s. 1.

³⁴ Rusko bude mať v Litve svoje posádky. Slovák. 12.10.1939. roč. 21, č. 235, s. 1.

*estónskych oporných bodov chránili vchody na sovietske územie a aby spriatelenému Estónsku poskytli podporu.*³⁵

O päť dní na to, 24. októbra 1939 noviny publikovali veľký hodnotiaci článok s názvom „*Baltické štáty v záujmovej sfére Sovietskeho zväzu*“³⁶. K najdôležitejším častiam príspevku patrilo konštatovanie: „... *Nemecko má v baltických štátoch len hospodárske záujmy. Tým sa dostali tieto štáty do záujmovej sféry Sovietskeho zväzu. ... Sovietskemu zväzu nie je ľahostajná bezpečnosť susedných baltických štátov. Keby Sovietsky zväz považoval svoju bezpečnosť za ohrozenú, mohli by sa baltické štáty stať bojiskom.*“³⁷ Noviny v celku presne a v rámci možností podrobne zhodnotili mieru a rozsah politicko-teritoriálnych zmien v regióne Pobaltska.

V priebehu zimy 1939/1940 politický tlak na pobaltské štáty dočasne poľavil. Sovietsky zväz bol v tom čase totiž zaneprázdnený vojnou s Fínskom. Ani tá a ani podpísané zmluvy ho však neodradili od podnikania akcií v hraničných oblastiach pobaltských republík, ktoré mali charakter vojenskej provokácie. Tak napríklad len v období od decembra 1939 do marca 1940 bolo nad územím Estónska zaznamenaných jedenásť náletov, v priebehu ktorých sovietske lietadlá „omylom“ zhodili na vojenské a civilné objekty spolu 71 bômb. Problematické bolo okrem iného aj správanie dislokovaných sovietskych vojakov, ktorí k pobaltským štátom pristupovali v podstate ako k okupovaným územiám.³⁸

Noviny Slováka reflektovali tento vývoj v Pobaltsku a v zimných mesiacoch 1939/1940 a v skorú jar 1940 priniesli viacero krátkych správ mapujúcich danú problematiku. Z nich je možné spomenúť napríklad príspevok z 13. decembra 1939, v ktorom sa uvádzalo: „*Stalin prijal v pondelok (11. decembra 1939 – pozn. M.K.) hlavného veliteľa estónskeho vojska, generála Laidonera, v sprievode estónskeho veľvyslanca v Moskve. ... Rozhovory trvali skoro hodinu.*“³⁹ Periodikum už 5. decembra 1939 informovalo, že k stretnutiu došlo na sovietske pozvanie. Správa tak jasne dokumentovala mieru podriadenosti Estónska. Stalin totiž povolával hlavného veliteľa armády cudzieho, oficiálne ešte stále zvrchovaného štátu.

Dôkazom stupňujúcich sa vojenských provokácií bola krátka správa, ktorú priniesol Slováka vo štvrtok 1. februára 1940. V stĺpčeku s názvom „*Bomby nad Estónskom*“⁴⁰ sa okrem iného písalo: „*Estónska tlačová agentúra oznamuje, že v pondelok (29. januára 1940 – poz. M.K.) odpoľudnia 8 lietadiel, letiacich vo veľkej výške, zhodilo 34 bômb na polia a lesy ... Zaviedlo sa vyšetrovanie, aby sa zistila národnosť lietadiel.*“⁴¹ Toto bola klasická ukážka len jednej z celého radu podobných akcií sovietskeho letectva.

³⁵ Ruské vojsko vniklo dnes do Estónska. Slováka. 19.10.1939. roč. 21, č. 241, s. 2.

³⁶ Baltické štáty v záujmovej sfére Sovietskeho zväzu. Slováka. 24.10.1939. roč. 21, č. 245, s. 2.

³⁷ Baltické štáty v záujmovej sfére Sovietskeho zväzu. Slováka. 24.10.1939. roč. 21, č. 245, s. 2.

³⁸ ŠVEC, Luboš: Dějiny pobaltských zemí. Praha: NLN, 1996, s. 217.

³⁹ Hlavný veliteľ estónskeho vojska u Stalina. Slováka. 13.12.1939. roč. 21, č. 286, s. 2.

⁴⁰ Bomby nad Estónskom. Slováka. 1.2.1940. roč. 22, č. 26, s. 2.

⁴¹ Bomby nad Estónskom. Slováka. 1.2.1940. roč. 22, č. 26, s. 2.

K ďalšej provokácii došlo v piatok 2. februára 1940. Slovák ju podrobnejšie priblížil vo vydaní zo 6. februára 1940: „*Estónsky vyslanec v Moskve ... odovzdal zástupcovi ľudového komisára pre zahraničné veci Potemkonovi nótu, v ktorej sa hovorí, že ruské vojnové lode, ktoré sa zdržujú v prístave pred Revalom, 2. februára ostreľovali jedno estónske lietadlo.*“⁴² Periodikum tiež informovalo, že po novom, už „... *estónske lietadlá nesmú prelietavať revalský prístav a tam zdržiavajúce sa ruské vojnové lode.*“⁴³ Táto odpoveď bola opäť jednou z ukážok narušovania integrity a suverenity jednej z pobaltských republík zo strany Sovietskeho zväzu. Zo správy zaujme hlavne fakt, že sa Estónsko odhodlalo aspoň k otvorenému protestu.

Zahmlievanie vlastných úmyslov vo vzťahu k pobaltským republikám zo strany Sovietskeho zväzu sa odrazilo aj na stránkach Slováka. Noviny 27. marca 1940 priniesli krátky článok pod názvom „*Rusko a Litva*“⁴⁴. Išlo o interpretáciu správy, ktorú uverejnila sovietska Pravda, a ktorá sa zaoberala pomerom medzi ZSSR a Litvou: „*Časopis Pravda uverejňuje článok o terajšom stave sovietsko-litovských stykov a medzi iným píše, že uplynulých šesť mesiacov po uzavretí paktu ... medzi Ruskom a Litvou ukázalo najlepšie hlúposť a bezzákladnosť všetkých výmyslov, rozširovaných z nepriateľskej strany o údajných ďalekosiahlych a čiernych úmysloch i plánoch Ruska voči Litve. ... pakt zachránil neutralitu Litvy v terajšej vojne a jej štátnu neodvislosť. Litva je dnes pod ochranou oddielov spriateľného Ruska, súčasne však pracuje aj na budovaní vlastnej litovskej brannej moci.*“⁴⁵ O tom, že Sovietsky zväz nemal na posilňovaní efemérnej nezávislosti Litvy a dvoch ďalších pobaltských republík žiadny záujem ukázal vývoj v nasledujúcich mesiacoch roku 1940.

Po víťaznom ukončení vojny s Fínskom v marci 1940 pristúpil Sovietsky zväz k definitívnemu pohlteniu pobaltských štátov. Na jar 1940 aktivizoval činnosť miestnych komunistických, v tom čase ešte stále ilegálnych strán, vyvolával incidenty a stupňoval obviňovanie z protisovietskych provokácií. Na prelome mája a júna 1940 ZSSR potom obvinil litovskú vládu z organizovania provokácií, únosu sovietskych vojakov a pokusu vytvoriť tajný protisovietsky vojenský pakt spoločne s ostatnými baltskými štátmi. Pri vlastnej obhajobe sa pobaltské republiky nemali o čo a ani o koho oprieť. Preto uplatňovali politiku nevyvolávania konfliktov, len aby zabránili vzniku podozrenia a obvinenia z nelojálnosti.⁴⁶

Po pokojnej zime 1939/1940 a jari 1940, keď sa Slovák regiónu Pobaltska venoval len okrajovo, upriamil opäť svoju pozornosť do tejto oblasti na konci mája 1940. Dňa 31. mája 1940 uverejnil správu s názvom „*Napätie medzi sovietskym Ruskom a Litovskom*“⁴⁷. V nej informoval o údajnom zmiznutí niekoľkých sovietskych vojakov a o následnej nóte, ktorú Sovietsky zväz zaslal litovskej vláde. V hlavných častiach správy sa uvádzalo: „*Spravodajská agentúra Tass uverejnila vyhlásenie, v ktorom sa hovorí: V poslednom čase vyskytlo sa viac prípadov, že zmizli vojaci ruských posádok. ... Podľa informácií ľudového komisariátu ide o akciu organizovanú*

⁴² Estonský protest v Moskve. Slováč. 6.2.1940. roč. 22, č. 29, s. 2.

⁴³ Estonský protest v Moskve. Slováč. 6.2.1940. roč. 22, č. 29, s. 2.

⁴⁴ Rusko a Litva. Slováč. 27.3.1940. roč. 22, č. 72, s. 2.

⁴⁵ Rusko a Litva. Slováč. 27.3.1940. roč. 22, č. 72, s. 2.

⁴⁶ ŠVEC, Luboš: Dějiny pobaltských zemí. Praha: NLN, 1996, s. 218.

⁴⁷ Napätie medzi sovietskym Ruskom a Litovskom. Slováč. 31.5.1940. roč. 22, č. 126, s. 2.

niektorými osobami, chránenými litovskou vládou.“⁴⁸ Noviny vo vydání z toho istého dňa priniesli aj litovskú reakciu na sovietskú nótu: „Litovská vláda ... utvorila na vyšetrovanie týchto obvinení a na chytenie vinníkov osobitnú komisiu pod predsedníctvom štátneho zástupcu Brazinskasa. ... Litovská vláda dúfa, že sovietska vláda jej bude nápomocná pri chytení vinníkov, ktorých čo najprísnejšie potrescú.“⁴⁹ Príspevok jasne ukazoval mieru sovietskeho nátlaku a tiež rozsah strachu litovskej vlády, ktorá sa bez okolov takémuto krivému obvineniu podriadila a v tomto duchu rýchlo zriadila vyšetrovaciu komisiu.

Mnoho o sovietskych úmysloch s pobaltskými republikami naznačila správa z 13. júna 1940. Jej titulok znel „Rusko chce vytvoriť blok neutrálov od Baltu po Čierne more“⁵⁰. V polovici júna 1940 bolo rozhodnuté už o výsledku vojny na západe, Francúzsko bolo v podstate porazené a do svetového konfliktu v tom čase vstúpilo už aj Taliansko. Správa v tomto duchu uvádzala: „Teraz, keď sa front v Európe presne vymedzil a objasnil (pozn. porážka Francúzska, vstup Talianska do vojny), možno čakať silnú aktivitu sovietskej zahraničnej politiky. Moskva zamýšľa vytvoriť veľký blok neutrálov od Baltu až po Čierne more.“⁵¹

Sovietska vláda „zaktivizovala svoju zahraničnú politiku“ a už 14. júna 1940 predložil komisár zahraničných vecí V. Molotov svojmu litovskému kolegovi Juozasovi Urbšysovi ultimátum požadujúce postaviť pred súd ministra vnútra a veliteľa polície, zostavenie novej prosovietskej vlády a vstup ďalších sovietskych jednotiek do krajiny. Litovská vláda za beznádejnej situácie ultimátum akceptovala a hneď nasledujúceho dňa, 15. júna 1940 obsadila Červená armáda všetky dôležité body v krajine. Prezident Smetona následne emigroval a do Kaunasu priletel Molotovov námestník Vladimír Dekanozov, aby nadiktoval zloženie vlády. Za jej predsedu určil ľavicového žurnalistu Justasa Paleckisa.⁵² Slovák o týchto udalostiach bližšie informoval už 14. júna 1940. V článku „Zmeny v litovskej vláde“⁵³ priniesol informácie o vynútených zmenách v litovskej vláde: „Litovský minister vnútra Skucas podal demisiu. ... Dnešného dňa prepustili zo služieb aj policajného riaditeľa Povilaitisa, ktorý dlhé roky viedol služby verejnej bezpečnosti. ... Zmeny sú v súvisení s ponosami ruských posádok v Litve.“⁵⁴ Následne v nedeľu 16. júna 1940 noviny na prvej strane uverejnili veľký titulok „Sovietske vojsko pochoduje do Litvy“⁵⁵. V tento deň Slovák ešte pravdepodobne nepoznal rozsah a presný charakter udalostí, a preto neuverejnil k tomuto titulku žiadny článok.

Medzitým 16. júna 1940 obdržali analogické ultimáta aj lotyšskí a estónski predstavitelia. Po ich prijatí bolo Lotyšsko a Estónsko obsadené pripravenými jednotkami Červenej armády. V Lotyšsku koordinoval priebeh udalostí námestník predsedu rady ľudových komisárov Andrej J. Višinskij. Do Estónska J. V. Stalin vyslal

⁴⁸ Napätie medzi sovietskym Ruskom a Litovskom. Slovák. 31.5.1940. roč. 22, č. 126, s. 2.

⁴⁹ Napätie medzi sovietskym Ruskom a Litovskom. Slovák. 31.5.1940. roč. 22, č. 126, s. 2.

⁵⁰ Rusko chce vytvoriť blok neutrálov. Slovák. 13.6.1940. roč. 22, č. 137, s. 2.

⁵¹ Rusko chce vytvoriť blok neutrálov. Slovák. 13.6.1940. roč. 22, č. 137, s. 2.

⁵² ŠVEC, Luboš: Dějiny pobaltských zemí. Praha: NLN, 1996, s. 218.

⁵³ Zmeny v litovskej vláde. Slovák. 14.6.1940. roč. 22, č. 138, s. 2.

⁵⁴ Zmeny v litovskej vláde. Slovák. 14.6.1940. roč. 22, č. 138, s. 2.

⁵⁵ Sovietske vojsko pochoduje do Litvy. Slovák. 16.6.1940. roč. 22, č. 140, s. 1.

šéfa strany v Leningrade Andreja A. Ždanova. Rovnako ako na Litve i tu splnomocnenci nadiktovali zloženie nových vlád. Novým lotyšským ministerským predsedom sa stal prírodovedec Augusts Kirhenšteins. V Estónsku to bol lekár a básnik Johan Vares.⁵⁶ Noviny Slováč od 16. júna 1940 priniesli sériu článkov podrobne mapujúcich priebeh udalostí v jednotlivých pobaltských republikách. Dňa 17. júna 1940 v príspevku pod názvom „Sovietske vojsko vpochodovalo aj do Estónska a Lotyšska“⁵⁷, informovali noviny o prvých okamihoch sovietskej okupácie: „Podľa zvestí ruská vláda predložila Lotyšsku a Estónsku nótu s takými istými požiadavkami, aké Litva už prijala. Ruská vláda v tejto nóte vyhlásila, že Lotyšsko a Estónsko ani po podpísaní dohody so Sovietskym zväzom o vzájomnej pomoci nerozpustili takzvaný Baltický zväz, ale zosilnili ho tým, že do zväzu pritiahli i Litvu a pokúsili sa získať aj Fínsko. Rusko nemôže sa nečinne dívať na politiku, ktorá je v protiklade so zmluvou o vzájomnej pomoci ... Vzhľadom na to ruská vláda považuje za potrebné uskutočniť tieto požiadavky: 1. Utvoriť takú novú vládu v Lotyšsku a Estónsku, ktorá bude schopná ... dodržať a uskutočniť zmluvu o vzájomnej pomoci. 2. Voľný nástup ruského vojska do Lotyšska a Estónska ..., aby sa takto garantovalo uskutočnenie zmluvy o vzájomnej pomoci. Podľa úradného oznámenia, zo strany ruskej vyslanci Lotyšska a Estónska ... oznámili ..., že ich vlády súhlasia s predostretými ruskými požiadavkami.“⁵⁸ V tom istom článku noviny okrem iného informovali aj o zložení novej litovskej vlády, o vstupe sovietskych vojsk do Rigy a tiež o Smetonovom príchode do Nemecka: „Nemecké veľvyslanectvo v Moskve oznámilo ruskému ministerstvu zahraničných vecí, že bývalý prezident Litvy Smetona a viac členov litovskej vlády v noci na 16. júna prešli na nemecké územie ako súkromné osoby. Nemecké úrady ...(ich – pozn. M.K.) ... internovali.“⁵⁹ Vo vydaní z toho istého dňa noviny objasnili aj príčiny vstupu sovietskych vojsk do Litvy. V článku pod názvom „Litovská vláda uzavrela vojenský spolok proti Rusku“ s podtitulkom „Prečo vpochodovali ruské vojská do Litovska?“⁶⁰ noviny z oficiálnych ruských zdrojov napísali: „Onedlho po uzavretí paktu o vzájomnej pomoci, uzavrela litovská vláda vojenský spolok s Lotyšskom a Estónskom. Sovietska vláda pokladá za zistené, že išlo o vojenský spolok proti Sovietskemu zväzu. Po pristúpení Litvy k lotyšsko-estónskemu vojenskému spolku, upevnilo sa spojenie hlavných štátov Litvy, Lotyšska a Estónska, čo bolo zatajené Sovietskemu zväzu.“⁶¹ Oficiálne dôvody ZSSR na vstup do Litvy boli v zásade analogické, ako v prípade Lotyšska a Estónska. Sovietsky zväz ich obviňoval

⁵⁶ ŠVEC, Luboš: Dějiny pobaltských zemí. Praha: NLN, 1996, s. 218.

⁵⁷ Sovietske vojsko vpochodovalo aj do Lotyšska a Estónska. Slováč. 17.6.1940. roč. 22, č. 142, s. 2.

⁵⁸ Sovietske vojsko vpochodovalo aj do Lotyšska a Estónska. Slováč. 17.6.1940. roč. 22, č. 142, s. 2.

⁵⁹ Sovietske vojsko vpochodovalo aj do Lotyšska a Estónska. Slováč. 17.6.1940. roč. 22, č. 142, s. 2.

⁶⁰ Litovská vláda uzavrela spojenecký spolok proti Rusku. Slováč. 17.6.1940. roč. 22, č. 142, s. 2.

⁶¹ Litovská vláda uzavrela spojenecký spolok proti Rusku. Slováč. 17.6.1940. roč. 22, č. 142, s. 2.

z posilňovania a upevňovania tzv. baltskej dohody, ktorá mala mať jasný protisovietsky charakter.

To, že sovietsky zásah v Pobaltsku neprebehol hladko ukázala správa v Slovákovi zo stredy 19. júna 1940: „*Po vťahnutí sovietskych vojenských oddielov do Rigy, ... obyvateľstvo usporiadalo sympatizujúce demonštrácie proti Rusku ... Polícia siahla po zbrani. Mnoho osôb umrelo a mnoho bolo poranených. ... Minister vnútra vydal zákaz zdržovať sa na uliciach v čase od 10. hod. večer do 4. hod. ráno.*“⁶²

V protiklade k tejto správe z Lotyšska pôsobil krátky stĺpček vo vydaní Slovák z 21. júna 1940. Pod titulkom „*V Litve je pokoj*“⁶³ publikovali noviny tieto informácie: „*Litovský minister národnej obrany, ... generál Vítkauskas, vydal tento armádny rozkaz: v týchto historických dňoch prežíva náš národ a štát významné dejinné časy. Naša armáda bude i naďalej stáť ako doteraz na strane vlasti a presne plniť uložené jej vládou povinnosti ... Žiadam od všetkých vojakov pokoj, poriadok a prácu ako aj priateľský pomer k vojakom ZSSR.*“⁶⁴ Noviny tiež informovali o večery, ktorú na počesť sovietskeho splnomocnenca Dekanozova usporiadal nový ministerský predseda Paleckis.

O dva dni na to Slovák v nedeľu 23. júna 1940, uverejnil správu o zostavení novej vlády v Estónsku: „*Pod predsedníctvom spisovateľa a lekára Dr. Jána Varesa v piatok večer utvorila sa nová vláda. ... V neskorých večerných hodinách prečítal ministerský predseda v estónskom rozhlase vlastnoručný list prezidenta*“⁶⁵ *o pretvorení vlády a oznámil, že pre rýchly spád udalostí vládne vyhlásenie uverejnia v sobotu.*“⁶⁶ Aj k zmenám vo vládach Litvy a Lotyšska došlo v duchu sovietskych prepozícií takmer okamžite po vojenskom obsadení republík.

Po vcelku hladkom priebehu vojenských akcií a po inštalovaní prosovietskych vlád, ostávalo vyriešiť už len praktickú, politickú formu začlenenia pobaltských štátov do Sovietskeho zväzu. Ukážkou úplnej kontroly nad vnútornou a zahraničnou politikou obsadených republík bolo Sovietskym zväzom presadené rozpustenie Baltskej dohody, ku ktorému došlo na začiatku júla 1940. Slovák o tom uverejnil krátke oznámenie: „*Na základe dohody vlád estónskej a lotyšskej prestáva platiť od 1. júla spojenecká zmluva, uzavretá svojho času Lotyšskom a Estónskom. Podobne prestáva platiť i dohoda a organizácia tohto spoločenstva. Na návrh vlády uznal estónsky prezident za nutné anulovať zmluvu o spolupráci, uzavretú svojho času medzi Lotyšskom, Estónskom a Litvou.*“⁶⁷ Deň na to, v stredu 3. júla 1940, noviny informovali o ceste litovského ministra zahraničných vecí Mizkovičiusa do Moskvy. Titulok správy znel, „*Litovsko – sovietskou republikou?*“⁶⁸ a noviny v nej písali, že minister so sebou do Moskvy priniesol návrh, aby bola Litva ako sovietska republika pripojená do Zväzu sovietskych socialistických republík.

⁶² Demonštrácie v Lotyšsku. Slovák. 19.6.1940. roč. 22, č. 143, s. 2.

⁶³ V Litve je pokoj. Slovák. 21.6.1940. roč. 22, č. 145, s. 2.

⁶⁴ V Litve je pokoj. Slovák. 21.6.1940. roč. 22, č. 145, s. 2.

⁶⁵ Konstantin Päts a Karlis Ulmanis zostali vo svojich funkciách do druhej polovice júla 1940.

⁶⁶ Nová vláda v Estonsku. Slovák. 23.6.1940. roč. 22, č. 147, s. 2.

⁶⁷ Baltická spojenecká zmluva už neplatí. Slovák. 2.7.1940. roč. 22, č. 154, s. 2.

⁶⁸ Litovsko - sovietskou republikou?. Slovák. 3.7.1940. roč. 22, č. 155, s. 2.

V polovici júla 1940 boli vo všetkých pobaltských republikách naplánované snemové voľby. O tom, aké v nich boli pravidlá mnoho vypovedal krátky článok v Slováckovi z piatka 12. júla 1940 s názvom „*V lotyšských voľbách povolili len komunistickú kandidátku*“⁶⁹. Inkriminovaný článok ďalej uvádzal: „... volebná propaganda pred ... voľbami do parlamentu stále rastie. Pripustili len jednu kandidátnu listinu a to komunistickú pracujúceho ľudu Lotyšska. Volebné plagáty vyzývajú obyvateľstvo za ňu hlasovať.“⁷⁰ Totožný charakter mali mať aj chystané voľby v Estónsku a Litve. V súvislosti s tým noviny v utorok 16. júla 1940 vydali ďalší článok, ktorý to potvrdzoval. Jeho názov znel: „*Litovské voľby v znamení komunistických kandidátov*“⁷¹. Jednotná kandidátka a povinná volebná účasť potom spôsobili v dňoch 14. a 15. júla 1940 jasné víťazstvo prosovietskych politických síl vo všetkých pobaltských republikách.⁷²

Po voľbách nové vlády najprv odstránili posledných politických oponentov. Estónsky prezident Konstantin Päts a jeho lotyšský kolega Karlis Ulmanis, ktorý zostali vo svojich funkciách aj po sovietskej okupácii, museli odstúpiť. Obaja boli zatknutí a odvezení na sovietske územie. V nedeľu 21. júla 1940 vyhlásili nové parlamenty nastolenie sovietskej moci a požiadali o prijatie ako zväzové republiky do Sovietskeho zväzu.⁷³ Slovák o tom informoval 22. júla 1940. V článku s titulkom „*Litva a Lotyšsko sa pripojili k Sovietskemu zväzu*“⁷⁴ noviny uviedli: „*V prítomnosti diplomatického zboru a osobitných delegátov sovietskej vlády uzniesol sa lotyšský parlament na premene Lotyšska na sovietsku republiku a na pripojení k Sovietskemu zväzu. Zodpovedajúci návrh pošlú do Moskvy.*“⁷⁵ Na inom mieste, toho istého článku Slovák napísal: „*Minister vnútra (litovský – pozn. M.K.) vydal dlhšiu deklaráciu, v ktorej sa hovorí, že Litva sa vyhlasuje za socialistickú sovietsku republiku a že si hneď zavedie sovietsku ústavu.*“⁷⁶ O deň na to, v utorok 23. júla 1940 Slovák informoval o pripravovanej schôdzi Najvyššieho sovietu ZSSR, ktorý mal rozhodnúť o pripojení pobaltských republík: „... *Najvyšší soviat Sovietskeho zväzu, ktorý má formálne rozhodnúť o prijatí troch baltických štátov ako spolkových republík do zväzku Sovietskeho zväzu, zvolajú už v dohľadnom čase do Moskvy.*“⁷⁷

⁶⁹ V lotyšských voľbách povolili len komunistickú kandidátku. Slováck. 12.7.1940. roč. 22, č. 162, s. 2.

⁷⁰ V lotyšských voľbách povolili len komunistickú kandidátku. Slováck. 12.7.1940. roč. 22, č. 162, s. 2.

⁷¹ Litovské voľby v znamení komunistických kandidátov. Slováck. 16.7.1940. roč. 22, č. 165, s. 2.

⁷² ŠVEC, Luboš: Dějiny pobaltských zemí. Praha: NLN, 1996, s. 220.

⁷³ ŠVEC, Luboš: Dějiny pobaltských zemí. Praha: NLN, 1996, s. 222.

⁷⁴ Litva a Lotyšsko sa pripojili k Sovietskemu zväzu. Slováck. 22.7.1940. roč. 2, č. 27, s. 1.

⁷⁵ Litva a Lotyšsko sa pripojili k Sovietskemu zväzu. Slováck. 22.7.1940. roč. 2, č. 27, s. 1.

⁷⁶ Litva a Lotyšsko sa pripojili k Sovietskemu zväzu. Slováck. 22.7.1940. roč. 2, č. 27, s. 1.

⁷⁷ Pred schôdzkou Najvyššieho sovietu. Slováck. 23.7.1940. roč. 22, č. 172, s. 2.

V stredu 24. júla 1940 noviny uverejnili veľký, na pobaltské štáty tematicky zameraný článok pod názvom „*Tri nové sovietske republiky*“⁷⁸. Autor Ivan Topol v ňom rozoberal okrem iného ich históriu, prinášal prehľad tradícií, kultúrnych zvykov, základné geografické a iné informácie. Na Litovcoch vyzdvihoval ich niekdajšie vojenské súperenie s Ruskom, Lotyšsko označil ako „*krajinu tisícich jazier*“ a o Estóncoch tvrdil, že „*zažili svoje zlaté časy*“, keď u nich vládli Švédi.⁷⁹

Proces pohltienia pobaltských republík Sovietskym zväzom sa zavŕšil začiatkom augusta 1940. Išlo o už len čisto formálnu záležitosť. Najvyšší soviety ZSSR so začlenením republík vyslovil súhlas a postupne prijal 3. augusta 1940 Litvu, 5. augusta 1940 Lotyšsko a 6. augusta 1940 Estónsko ako nové zväzové štáty do Zväzu sovietskych socialistických republík.⁸⁰ O pripojení Litvy priniesol Slovák správu v pondelok 5. augusta 1940. Jej titulok znel: „*Litva sa včlenila do sovietskeho Ruska*“⁸¹. V správe sa uvádzalo: „*Dnes o 18. hod. východného času zišiel sa Najvyšší soviety, aby prerokoval tretí bod denného programu a to pripojenie Litvy k Sovietskemu zväzu. Na začiatku zasadania prečítal vedúci prítomnej litovskej delegácie deklaráciu litovského snemu, ktorá proklamuje pripojenie Litvy k Sovietskej únii. Najvyšší soviety sa rozhodol: 1. Žiadosť litovského sejmu Najvyšší soviety prijíma a Litovská republika prijíma sa do Zväzu Sovietskej Únie ako rovnoprávna radová republika. ...*“⁸² Spomínaná správa tiež informovala o tom, že Estónsko a Lotyšsko sa pripoja v pondelok 5. augusta 1940.

O týždeň na to, v pondelok 12. augusta 1940 Slovák uverejnil oznámenie o slávnostnej večery konanej v Kremli na počesť nových sovietskych republík. Noviny napísali: „*V Kremli bola na počesť v Moskve meškajúcich delegátov nových republík Besarábie, Severnej Bukoviny, Litovska, Estónska a Lotyšska slávnostná večera. Zúčastnili sa na nej Stalin, Molotov, Vorošilov, Kalinin, Kaganovič a iné vedúce osobnosti sovietskeho Ruska. Na večery odznali mnohé prípitky... Prejavy mali aj všetci vodcovia delegácií.*“⁸³ Proces začlenenia pobaltských štátov do Sovietskeho zväzu sa tým na začiatku augusta 1940 definitívne zavŕšil. Slovák si ešte niekoľko dní všimával dianie v tomto regióne. Reflektoval hlavne zmenu vízových povinností a informoval o tom, že do bývalých pobaltských štátov sa dá po novom cestovať už len na sovietske vízum. To však boli zároveň na dlhé obdobie posledné správy o Litve, Lotyšsku a Estónsku, ktoré na celé polstoročie zmizli z mapy Európy. Dramatické udalosti v Pobaltsku, ktoré sa takmer dva mesiace v lete 1940 so železnou pravidelnosťou objavovali na stránkach Slováka koncom augusta 1940 utíchli.

⁷⁸ TOPOĽ, Ivan: Tri nové sovietske republiky. Slovák. 24.7.1940. roč. 22, č. 173, s. 5.

⁷⁹ TOPOĽ, Ivan: Tri nové sovietske republiky. Slovák. 24.7.1940. roč. 22, č. 173, s. 5.

⁸⁰ ŠVEC, Luboš: Dějiny pobaltských zemí. Praha : NLN, 1996, s. 222.

⁸¹ Litva sa včlenila do sovietskeho Ruska. Slovák. 5.8.1940. roč. 2, č. 29, s. 2.

⁸² Litva sa včlenila do sovietskeho Ruska. Slovák. 5.8.1940. roč. 2, č. 29, s. 2.

⁸³ Slávnostná večera v Kremli. Slovák. 12.8.1940. roč. 2, č. 30, s. 2.

Literatúra:

BOJTÁR, Endre: 1994. Oloupení Evropy. Praha: Mladá fronta, 1994. 272 s. ISBN 80-2040-450-1.

MÜLLER, H. – KRIEGER, K.-F.: 2004. Dějiny Německa. 2. vyd. Praha: NLN – Nakladatelství Lidové noviny, 2004. 610 s. ISBN 80-7106-188-3.

ŠVANKMAJER, Milan: 1999. Dějiny Ruska. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999, 886 s. ISBN 80-7106-216-2.

ŠVEC, Luboš: 1996. Dějiny Pobaltských zemí. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996. 423 s. ISBN 80-7106-154-9.

Noviny Slovák. 1939, roč. 21, č. 215, 216, 218, 221, 222, 223, 224, 226, 227, 228, 231, 234, 235, 241, 245, 286.

Noviny Slovák. 1940, roč. 22, č. 26, 29, 72, 126, 137, 138, 140, 141, 142, 143, 145, 147, 154, 155, 162, 165, 172, 173.

Noviny Slovák Pondelník. 1940, roč. 2, č. 27, 29, 30.